

KEIZER KAREL'S STANDBEELD OP DE VRIJDAGSMARKT

Het is een bekend feit dat onze voorouders elke min of meer belangrijke gebeurtenis als het ware bezegelden met het openbaar bezingen ervan. Straatzangers, daaronder te verstaan de liedjesmakers, waren er genoeg om het uit hun mouwen geschud lyrisch goedje letterlijk en figuurlijk aan de man (en de vrouw) te brengen. Rampen, moorden, halsrechten en andere attractieve "faits divers" behoorden ontegenzeggelijk tot de geliefkoosde onderwerpen van de zangers. Doch ook als er minder angst-aanjagende of wrede voorvallen te rapporteren viel, bewezen meerdere barden met brio dat ze ook dan niet op hun tong gevallen waren. Dat in 1775 bij de HERoprichting van de monumentale zuil die het standbeeld van Keizer Karel zou te torsen krijgen, zo'n liedjeszanger te pas kwam, zullen we maar gemakshalve vanzelfsprekend en verantwoord noemen.

Een hele poos voordien, namelijk ter gelegenheid van de 100ste verjaring van Karel's geboorte en van de Blijde Intrede van de aartshertogen Albert en Isabella die van 28 januari tot 2 februari 1600 plaats greep, had men reeds op de Vrijdagmarkt ter ere van Isabella's opa een gedenkteken opgericht bestaande uit een gemetselde kolom en een houten beeld. Kolom en beeld kenden niets dan tegenslagen veroorzaakt door regen, vorst en wind.

In 1774 meende men dat het hoog tijd werd om over het geheel een kruisje te maken en een spiksplinternieuw monument uit de Vrijdagmarktse grond te laten verrijzen.

De stadsarchitect Louis t'Kint (niet te verwarren met David 't Kindt, die de ontwerper was van o.a. de Koninklijke Academie voor Taal- en Letterkunde, de Mammelokker en de "Hoofdwacht" (Beursgebouw) tekende het ontwerp van het nieuw ding en zou er de uitvoering van leiden. Doch voor die uitvoering zag men zich verplicht beroep te doen op enkele leden van de Schippersgilde aangevoerd door de scheepsbouwer Judocus Neyt en diens broeder Franciscus.

Dank zij het materieel waarover ze beschikten, hoge masten, sterke touwen en strengen, katrollen en takels, gelukten ze erin de verschillende arduinen onderdelen van het op te richten monument propertjes op elkaar te zetten. Vooral het verplaatsen en plaatsen van het massief voetstuk (1,30 m h. en 10500 kg wegende) en de zuil (6 m h. en 14000 kg wegende) toonde de ploeg werklui dat hun vakkennis die van hun Hollandse kameraden (lees mededingers) ruimschoots evenaardde. Hun werk werd dan ook met succes bekroond en door het toekijkend publiek met salvo's hoera's begroet... spijs de kwade trouw van jaloerse, nijldige tegenstanders en de door hen verspreide verdachtmakingen. Ook

Verkleind model (57 cm) van het beeld dat op 20 jan. 1600 op zijn kolom geheven werd. De eerste steen van deze zuil was reeds op 22 sept. 1599 door hoofdbaljuw Jacques Langlé gelegd geworden, waarna het arduinen voetstuk geplaatst werd. Het was geen Gentenaar maar een Bruggeling, Matthijs vander Haeghen, die de uitzonderlijke eer te beurt viel 's keizers wapen in de steen te beitelen : "als ghesneden hebbene in Avesnes steen de wapen van wijlent de keyserlicke majesteit staende an den pylaer op de Vrijdachmaerct". Die zuil was er een van baksteen en derwijze beschilderd dat ze — met veel goede wil — voor een van rood marmere kon doorgaan. Voor de tweede keer scheen geen Strop mans genoeg te zijn om het houten beeld te vervaardigen, want men deed beroep op een Antwerpenaar : "An Meester Robert de Nole beeldsnydere te Antwerpen over tsnyden ende maecken van haute van den beelde van wijlent hoogher memorie de K. M. ghestelt int midden van de Vrydachmarct deser stede XX Ib gr."

Eilaci !, op 9 sept. 1662 verloor Karel zijn gekroonde kop, werd het onthoofd lichaam weggenomen om na twee jaar door een nieuwe keizer vervangen te worden. De Nole's bedoeling is het zeker niet geweest Karel een Habsburgs profiel te geven, want bij zijn "snijden" dacht hij meer aan het gezicht van de een of andere Franse koning. Ook aan de keizerskroon heeft hij gemeend te moeten knoeien, en wat de hermelijnen mantel betreft, heeft ook die maar luttel keizerlijke allures. Een geluk mag het genoemd worden dat het zwaard en de rijksappel wat geloofwaardigheid onderstrepen.

(Beeldje bewaard in het Bijlokemuseum; foto copyright A.C.L. Brussel).

een stel Keizer Karel extra vijandig gezinde Stroppendragers deden hun best zoveel roet als mogelijk in het eten van de Neyts te strooien. Zo uitermate voldaan van de gepresteerde arbeid was het Stadsbestuur, dat het Judocus als beloning een zilveren koffiekkan ten geschenke gaf, een die maar liefst een klein fortuintje gekost had : 45 pond. Broer Franciscus moest het met een fooi stellen van bijna 11 pond wat trouwens geen aalmoes was maar een flinke poot geld. Hun kleinzoon, Adolf Neyt, wiens rijke verzameling in- en uitheempse wapens in het Bijloke-museum bewaard wordt, schonk aan hetzelfde museum de koffiekkan die een waardevol familiestuk geworden was.

De officiële onthulling had op zondag 26 augustus 1775 plaats met veel tralala, voortgebracht door “timballen, trompetten en verscheyde andere musicale instrumenten”. Helaas moesten voetstuk en kolom het zonder beeld stellen omdat datgene dat men laten “snijden” had, geen sikkepitje waard was. Een beeld onthullen zonder beeld was ook in dat jaar iets dat wat al te veel bij 't haar getrokken was. Wat gedaan aangezien het feest op de vastgestelde datum moest doorgaan ? Op het laatste ogenblik kon men gelukkig aan de bijna mislukte keizerlijke affaire een mouw passen. Een bijdehand schilder nam een plank, konterfietten op een loopje Karels portret en liet zijn meesterwerk aan de zuil bevestigen. Klaar was Kees en iedereen, Magistraat en kijkers, waren voldaan en tevreden... behalve de spotvogels die legio waren en natuurlijk, de keizer zelf. Wat enigszins te verwachten was heeft het niet veel gescheeld of de voorlopige oplossing zou een definitieve worden. In ieder geval moest de geschilderde Karel vier lange jaren wachten aler hij vervangen werd door een houten gebeeldhouwde majesteit.

Doch laat ons liever op onze passen terugkeren en luisteren naar het liedje waarover we het zoëven hadden. De enthousiaste dichter ervan is ons onbekend; ook de “stemme” Vaudeville de Tom Jones waarop het gezongen werd, zijn we niet op het spoor kunnen komen. Het lied werd gedrukt door Philippe Gimbert “Op de Koorn-merkt”. Het exemplaar dat we benutten berust in de G.U.B. signatuur G 23 25. Dezelfde Gimbert bracht van de tekst een in plano-uitgave op de markt : Lofdicht op Judocus op Franciscus Neyt (61,5 cm x 49 cm) die natuurlijk als affiche kon gebruikt worden.

Beslist een van de oudste gravuren de keizer in groot ornaat voorstellend. De voorstelling wemelt van des keizers machtsinsignes : de kroon, herkenbaar aan de 3 beugels (waarvan 2 zichtbaar zijn), de bezetting met juwelen en de top bestaande uit de wereldbol en het kruisje (zinnebeeld van het koningschap); de rijksappel versterkt door zijn beslag en versierd met het kruis (zinnebeeld van de wereldheerschappij); het zwaard (zinnebeeld van de gerechtigheid); de bepluimde vizierhelm (zinnebeeld van de onkwetsbaarheid). Verder het keizerlijk wapen (tweekoppige adelaar); de Gulden-Vliesketting, de oorlogsvloot; het charter. Het loont de moeite dit zeer gelijkend portret te vergelijken met het standbeeldje.

(Ontleend aan Corneille Martin, *Genealogies et anciennes descentes des forestiers et comtes de Flandre avec brèves descriptions de leurs vies et gestes, ornées de portraits, figures et habitz*, Antwerpen, 1580 (Koninklijke Bibliotheek VH 27511 C 1))

VREUGDE-LIED

ter eere van de Schippers
ter gelegenheid van het opregten van den PILAER
waer op het Stand Beeld Van Keyzer Karel
gesteld zal worden.

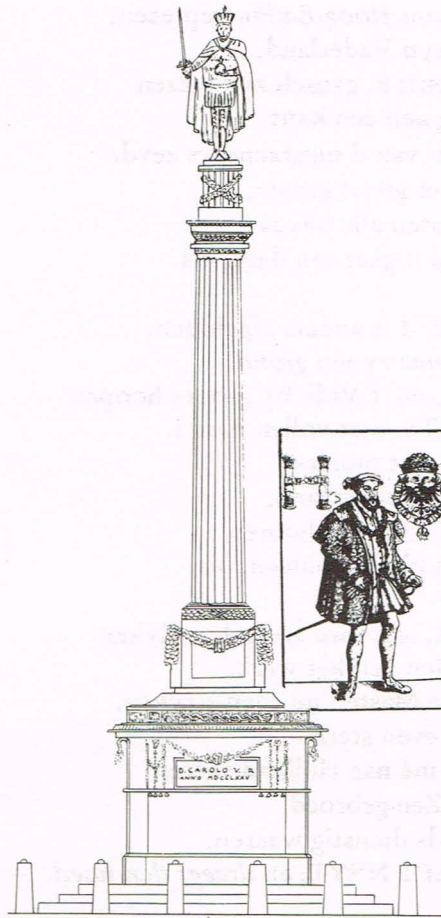
Vaudeville de Tom Jones

Sa Musen zingt den lof der NEYTS op heden,
Het is *Apollo's* hoogste vreugd. *God van de muziek*
Wilt vlytig aen twee Broërs uw dienst besteden,
En toont aen onze Gendsche Jeugd
Wat vruegde-Galmen zy dient aen te heffen
Om hun te vieren zoo 't behoort;
Want wie zal hun doch overtreffen ?
Hun werken zyn schier *ongehoord*. bis *nooit gehoord*

Ziet eens hoe zy te samen dezer dagen,
Door goed en onderling beraed,
Tot iders vreugd, tot iders welbehagen,
In spyt van die hun laekt en haet,
Dien schoonen Prael-Steen hebben opgetrokken,
Daer KARELS Stand-Beeld op zal staen,
Gansch onbeschaedigt, niet gebroken,
Noyt was het zonder hun gedaen. bis

Twee masten, opgeschoord met sterke touwen,
Dwaers over een met kracht geleyd,
Die hebben 't alles moeten tegenhouwen,
'k Geloofde 't niet als men 't my zeyd;
Want *menig Baes* quam daer regt uyt te zeggen *mededingers*
Gy zult 'er gaen een spel van zien !
En niemant dierf het wederleggen;
Elk dacht, het zyn *ervaere liën*. bis *de Neyts*

Maer wat verand'ring vond men in *hun taelen*, *v.d. mededingers*
Als zy die Broeders met gemak
Die zware brokken zagen opwaerts haelen ?
De touwen gaven wel een kraek,
Maer al dat kraekt en ziet men steeds niet breken;
Den mensch staet wel een koortsken af.
NEYTS masten zyn noch niet bezweken,
Al vreesde men den lesten paf. bis

Afbeelding van het in 1775 opgericht herdenkingsteken. Gravure van architect P. J. Goetghebuer, dezelfde naar wie de iconografische atlas (Stadsarchief) genoemd wordt; schrijver van "Choix des Monuments, Edifices et Maisons remarquables des Pays-Bas", Gand, 1827. De gravure werd o.a. vervaardigd om Ch. L. Diericx' Mémoires sur la Ville de Gand, Gand, 1815, deel II, tussen p. 140-141 te illustreren. Als toemaatje nog een portret van Karel, natuurlijk opgesmukt met symbolen : de letter H gevormd door de Herculeszuilen die met elkaar verbonden zijn door middel van een dwarsbalk waarop het devies PLUS OULTRE en een compositie bestaande uit de voorstelling van een kroon, die niet de keizerskroon is, de tweekopige adelaar, een wapenschild dat wellicht van de Nederlanden kan zijn en een Gulden Vliesketting. De keizer zelf draagt zulk een ketting.

Ik zag 't van verr', ons *Hoog-Bailliu* geprezen,
Dien minnaer van zyn Vaderland,
Kreeg een ontsteltenis in gansch zyn wezen
En gaf zig spoeding aen een kant
Om dat hem iemand van d'omstaenders zeyde :
Mynheer, gy lyd hier groot gevaer,
'k Vrees dat de Masten alle beyde
Gaen breken, 'k bid u gaet van daer. bis

Vilain XIII

begaf

Maer neen, God lof, 't is anders afgelopen,
Den steen die rees *nae* zynen *grond*.
Hy wierd geplaetst, en 't Volk by groote hoopen
Riep, VIVAT NEYTS, met vollen mond.
En of de and're nu wat morren
Om dat *hun* werk is wel vergaen,
Zy veynzen dat zy 't niet en hooren.
Zy hebben aen hun plicht voldaan. bis

naar plaats

*v.d. Neyts
de Neyts*

Sa, Schippers jeugd, laet uwe vreugden blyken
Gy slaegt ook handen aen het werk;
Gy mogt met eer de Masten nu gaen *stryken*,
Zy zyn noch altyd even sterk.
Gy mogt' er veylig *mé* nae Holland vaeren,
En zeggen aen het Zee-gebloed,
Waer toe zy somtyds dienstig waeren,
Roept, LANG LEEFT NEYT, en *draegt den hoed*.

neerhalen

wees fier ?

Zijn de keizer en zijn kolom voorbestemd om een lang, vredig en ongeschokt bestaan te leiden ? Hoe dan ook zal Karel menig traan weggepinkt hebben bij 't vernemen van het overlijden van keizerin Maria Theresia, een van zijn achternichten († 29 nov. 1780); zal hij zich keizerlijk geërgerd hebben over de bedenkelijke confraterniteit door Jozef II betoond ter gelegenheid van het bezoek dat deze incognito aan Gent bracht (15-16-17 juni 1781) : Stel u voor dat die ongelikte beer zich wél vertoonde in de kazernen, in het Militair Hospitaal, in het Rasphuis, in het Hof van Sint-Sebastiaan, in de Kathedraal, in het Begijnhof, maar het vertikte een voet te zetten op de plaats waar hij, Karel stond te pralen !; zal hij, Karel, een paar weken daarop, integendeel, geïnteresseerd, wellicht geamuseerd, bespied hebben hoe en op welke manier Gent het op 31 juli aan boord legde om dezelfde Jozef officieel en plechtig in te huldigen; zal hij gezien hebben hoe majestueus de landvoogdes Maria Christina, dochter van Maria Theresia, dus zuster van Jozef en van koningin Marie-Antoinette, achter het geopend vensterraam van het Tooghuis

plaats genomen heeft om de nakende feestelijkheid van A tot Z te kunnen volgen; zal hij de schitterende stoet van edelen, hoogwaardigheidsbekleders en leden van de krijgsgilden, ambachten en neringen zien opmarcheren; zal hij de stille getuige zijn van de solemnele inhuldiging van de nieuwe keizer, die voor de gelegenheid vertegenwoordigd is door Maria Christina's man, de aartshertog Albert van Saksen-Teschen; zal hij de tijd hebben om de luxueuse estrade in ogenschouw te nemen die op de Markt kant Sint-Jacobs, werd opgericht; zal hij meewarig geschuddebold hebben toen – altijd dezelfde – Jozef ten gevolge van zijn onhandiglijk ingevoerde hervormingen de impopulariteit van een groot gedeelte van de bevolking op de hals haalde. Arme Karel ! Arme Jozef ! Inderdaad kon het niet anders of na de decretering van die “nieuwigheden” verzoekschriften en protesten regen en uitgaande van de profiteurs van het regime in zwang : de schepenen van de steden en de leden van Staten (evenals zijn Moeder deed, stelde Jozef zich tegen het gebruik van pijnbank en brandmerking; dat recht van pijnigen en brandmerken wilden de heren, zo wereldlijken als geestelijken, zich niet laten ontfoetselen... en ze spanden de schaapachtige volksmassa voor hun wagen, zodat Jozef voor 't aapje kon gehouden worden). Gevolg van de georkestreerde weerstand : de landvoogdes zag zich verplicht veel van de opgedrongen hervormingen in te trekken. Dus meldde ze de Staten dat “alle de dispositiën directelyk ofte indirectelyk tegenstrydig aen de constitutie der provinciën van Vlaenderen, Braband, Henegouwen, enz. seffens sullen herstelt en gebragt worden in den selfden staet gelyk sy geweest zyn voor deze nieuwigheden” (7 juni 1787). U ziet van hier op wat een vreugdegejubel en hoerageroep die blijmare door de man in de straat maar vooral door de profiterende touwtjstrekkers onthaald werden. Pientere gegoeden en naäperige minder gegoeden voelden zich (alleszins momenteel en occasioneel) elkaars gelijken – een voorsmaakje van de Brabantse “Révolution pour rire” en van de doodernstige Egalité-Fraternité-Liberté-Omwenteling –; allen spelden ze dezelfde welsprekende kokarde op hun fiere borst : het voor de gelegenheid uitgevonden wit-zwart-geel-rood rozetje. Zoals u het reeds begrepen hebt : het wit-zwart = de Gentse kleuren; het zwart-geel = de Vlaamse kleuren; het zwart-geel-rood = de Brabantse kleuren.

Uit pure uitgelatenheid drijft de geëxalteerde massa haar ijver ten top als ze de van Brussel terugkerende afgevaardigden van Stad en Staten tot een eind buiten de stad tegemoet gaat, met zwier de koetsen van de heren ontspannen om zelf voor paarden te spelen. En dan maar het gezelschap al zingend en klingend naar het stadscentrum voortgesjouwd. De klokken luiden dat het een aard heeft. De kanonnen bulderen. Een gratis bal wordt het publiek door de vier hoofdgilden aangeboden (10 juni). Bovendien zal, dank zij de goedjonstigheit van 22 mecenasen op

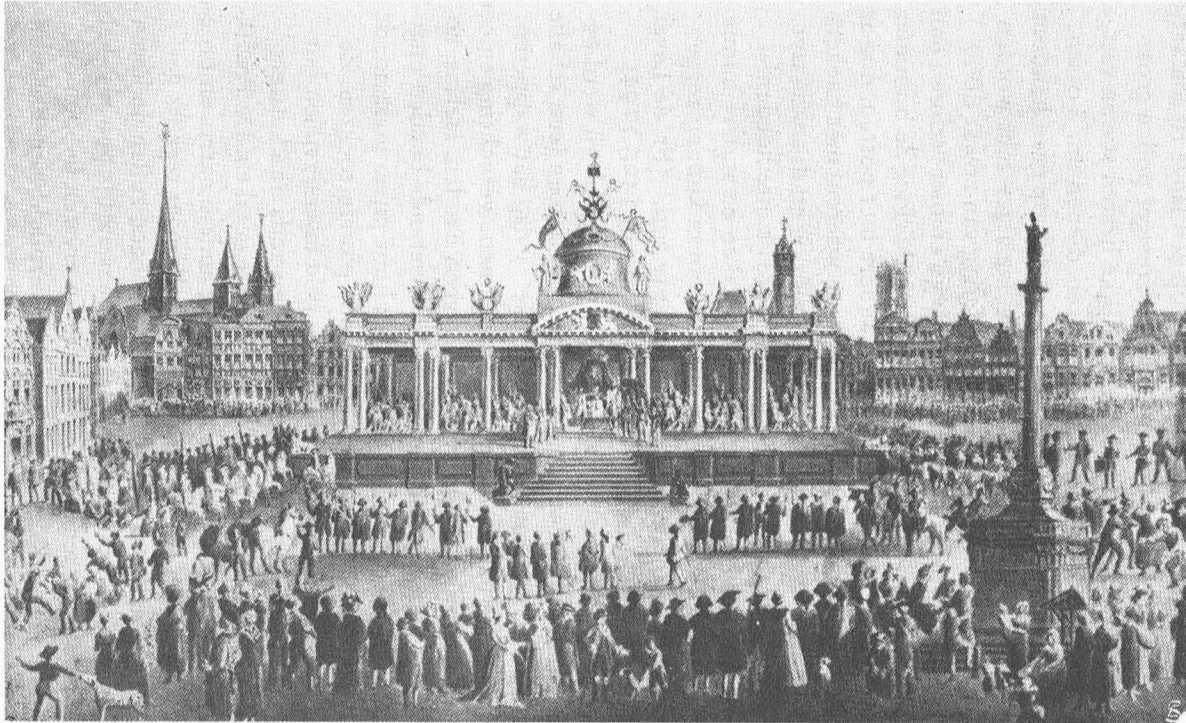

De gekroonde zuil zoals die gedurende 13 jaar – oh ! dat treiterend ongeluksgetal ! – op het Gents forum stond te pronken. Behalve kolom en beeld verdient ook het decor ervan onze aandacht. Van de westkant van het plein is niet veel te bespeuren, alleen een gedeelte van het bordes en van een van de hoektorentjes van het Utenhovesteen, later Merseniershuis genoemd, in 1812 vervangen door 2 herbergen : het Café du Nord en het Café Belge, nu lokaal Vooruit. Ernaast Het Handvat en de brouwerij Den Huls alias 't Hulskin. Van de noordkant van de markt zien we een groep van 3 gevels en een groep van 2, van elkaar gescheiden door het Garenstraetje of Enghelsteeg : 1° Het Haeskin, 2° Den Gulden Sleutele alias 't Sleutelkin, 3° Den Inghele. Vervolgens 1° Den Helm, 2° De Bonte Koe. U weet dat keizer Karel geen verstand gehad heeft van het nummeren der huizen, hij moest te veel vechten en stoppen uitdelen. De houten majesteit daarentegen mocht er de zwijgende getuige van zijn hoe Petrus Franciscus Trinconi vanaf 26 nov. 1785 op alle gevels een huisnummer schilderde.

(Foto copyright Stadsarchief)

de Vrijdagsmarkt een waarachtig, weergaloos volksfeest op stapel kunnen gezet worden. Daartoe hebben nijverige handen nauwelijks het aanbreken van de dag afgewacht om rondom de toezierende Karel de ene schraag naast de andere te monteren waarop ze meteen maar liefst 100 tonnen bier, 2 vaten rode en 2 vaten witte wijn op een lange rij soldaatje laten spelen. In de nabijheid hebben andere, nog steviger pollen grote putten gegraven waarover smidsknechten armdikke ijzeren staven vastge maakt hebben. Deze geïmproviseerde vleesroosters dienen om 2 ossen, 2 kalveren en 6 schapen gaar te braden, wat natuurlijk op geen handomdraai zal gebeurd zijn. Inderdaad moet de namiddag afgewacht worden aler tot de verdeling van al dat vlees en de uitdeling van zowat 6000 broden kan overgegaan worden. "Er ging meer wyn en bier verloren dan gedronken; de vaten liepen niet hevig genoeg, men de sloeg de bommen in. Dan zag men de eene met kannen komen, andere met potten, nog andere met flesschen waarvan de kroppen afgeslagen waeren; met haekers of glazen, dan sommige staken hunne hoeden omhoog en dronken uyt den tip – men droeg alsdan byna niets anders als drijkante hoeden – zelfs waren er die hunnen schoen naer omhoog staken en andere hunne dobbelgevouwe neusdoeken of sayette mutsen, om te kunnen zeggen van de algemeyne vreugd mede deelagtig geweest te zyn." (Fr. de Laval, Korten inhoud der Nederlandsche Geschiedenissen van 1496-1794)

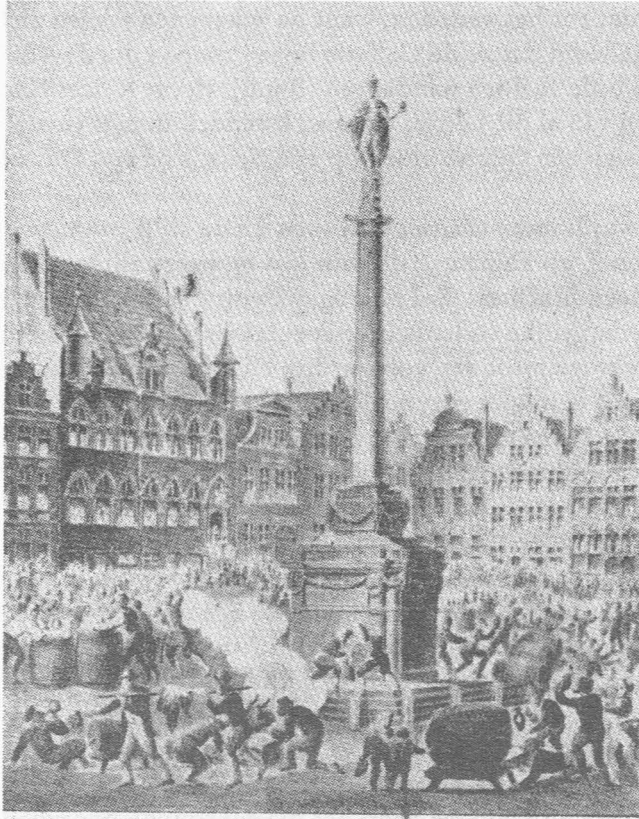
Naar verhaald wordt verliep het festijn zo ordelijk mogelijk en werd besloten met een beiaardspel terwijl een stuntman van beroep (een schaliedekker), geposteerd op de Draak, een (keizerlijke ?) vlag liet wapperen. Noblesse oblige, heel de nacht waren het een algemene verlichting en een afvuren van ontelbare pijlen die het voor het zeggen hadden. Helaas, zoals dat meer gebeurt mengden zich onder de feestvierende benden ongu-re elementen, beroepsgewelenaars, die, van elk hout pijlen makend, de vredige vreugdbedrijven ombogen tot vernielende plundertochten. Ze bestormden herbergen, van de waarden bier en geld eisend; vielen burgers aan om ze van hun beurs te beroven; spaarden zelfs de kloosters niet die ze binnen vielen om aan wijn en dukaten te geraken. De Predikheren, de Augustijnen, de Vrouwenbroers en nog andere paters en broeders en nonnen kwamen er weliswaar met de schrik maar tegelijk gepluimd van af. Al die wallebakkerijen en molesteringen zullen de heren schepenen en andere tegenstanders van Brussel bezwaarlijk gewenst hebben. Ze zullen alleen maar ten overvloede moeten ervaren hebben dat als de drank is in de man... Kortom zien ze zich verplicht samenscholingen of zelfs wandelingen in groep te verbieden. De Staten op hun beurt belasten de gebuurtedekens (voorlopers van de politiecommissarissen) met een onderzoek betreffende de gepleegde gewelddadigheden verricht gedurende de nacht van 12/13 en de daaropvolgende dag. Daarmee is echter de kous nog niet af en behoren de staartjes van het vlees- en bier-

En loeren dat Karel doet naar het spektakel dat de Vrijdagsmarkt al lang gewoon is op te voeren. Wat de man niet weten kan : de troon waarop aartshertog Albert plaats genomen heeft bestaat nog ongedeerd evenals het draagbare toilet die alle twee piëteitsvol bewaard worden in het Stadhuis (troonzaal).
(Naar een aquarel berustend in het Stadsarchief : atlas Goetghebuer)

festijn nog niet tot het verleden, want de schepenen voelen zich derwijze in de hoek geduwd dat ze de Collatie bijeen roepen die de 4 krijgsgilden opdragen de orde te doen handhaven (3 juli). Heeft Keizer Karel bij het aanschouwen van al die herrie, ambras, kweddel, in zijn vuistje gelachen of heeft hij zich een Gentse vloek op zijn Spaans of zijn Duits laten ontvallen ?

Twaalf jaar was houten Charles oud toen hij de stille, onmondige getuige was van de boef- en zuipartij die aan zijn majesteitelijke voeten zoveel volk op de been brachten. Zal hij nog dikwijls die stiekeme getuige kunnen zijn van dergelijke bedenkelijke spektakels ? Ik geloof het niet, want hem laten opgroeien tot een volwaardige en volwassen Strop heeft de Voorzienigheid hem niet gegund. Ziehier in 't kort hoe dat gekomen is : Op maandag, 12 november 1792, op de koop toe op de Feestdag van Gent zijn patroonheilige, Sint-Lieven, deden de Franse generaal La Bourdonnaye en zijn Sans-Culottes hun Blijde Intrede te Gent. Ze kwamen — dat bezworen ze op hun Eerste-Communiewoord — in de hoedanigheid van “camarades et citoyens”, niet om het beminde volk te komen uitzuigen maar om het de Liberté, Fraternité, Egalité — of zoals Den Grooten Gendschen Comptoir Almanach van 1795 het meent te moeten uitdrukken : Gelykheid, Vryheid, Broederlykheid ofte de Dood — op revolutionaire schaaltes te komen presenteren en meteen, kosteloos, de beste manier aan te leren waarop het “la haine contre la royauté” kon uitspuwen. En vermits de houten Charles deel uitmaakte van die royauté, lag het voor de Sans-Culot'se hand dat die gekroonde booswicht als eerste van een lange rij booswichten zijn straf moest ondergaan. Die bestraffing zou reeds 's anderendaags plaats hebben. Wie zich met die delicate taak zou belasten ? De Sans-Culottes ? Vanzelfsprekend, maar u weet dat men altijd en overal dienstvaardige aantrof en nog aantreft die bestendig op hete kolen stonden om een behulpzaam handje toe te steken. De gediensstige zielen kwamen de Fransen toegetreden onder de gedaante van een timmerman, een metselaar, een schoenmaker en een kleermaker — u ziet het van ver : geen ambachtsgezel wilde voor geen andere ten onder doen — allen wilden ze bewijzen dat ze uit de “kluiten” gewassen waren. Met vereende kracht, maar tevens met het nodige touwwerk, en de hulp van een dozijn paarden, tuimelden zuil en beeld donderend naar omlaag. De arduinen kolom werd stante pede in gruis gehamerd en de onnozele (onschuldige) Karel als een vulgaire horde straat in straat uit gesleurd, beschimpt en bespuwd door hetzelfde gespuis dat in andere omstandigheden geestdriftig zou gehoeraad hebben. Wat denkt u wel ? Die schitterende overwinning en zege op de “royauté” moest kost wat kost met een ander vredesoffensief bezegeld worden. Voor genoemde bezegeling werd de zondag 25 november uitgekozen. Door middel van aanplakbrieven en omroepen werd het goede nieuws

Hier zien wij de kolone met het Keizer Karel-beeld prijken op de Vrijdagmarkt te Gent. Onder het bewind van Jozef II werden zekere verdikten ingetrokken. Toen werden rond dat standbeeld 100 tonnen bier, vier stukken wijn, twee ossen, vier schapen en 6000 broden uitgedeeld. Men ziet hier deze orgie. Links op de foto het oude praticiershuis met de torentjes, waar zich nu «Ons Huis» bevindt.

Of er rond Karels zuil die dag (en die nacht) gebikt, gelikkebaard, afgezopen werd ! Van het binnenspelen van de biefstukken en de schapebouten wordt niet veel voortverteld, maar wat het bier en de wijn betreft, schijnt het dat er meer van die smakelijke dranken in de goot dan in de keelgaten van de stoere gemeentenaren terecht kwamen : kwestie van te moeten aan zelfbediening te doen. Er schijnt iets niet in de haak te zijn met 's keizers linkerarm die hij op de andere afbeelding niet uitsteekt : dat zal weer een van die guitige streken zijn die hij gewoon is uit te halen. U zult merken dat het decor een weinig is opgeschoven. Nu is heel de gevel van het Utenhovesteen weergegeven en links ervan die van Het Gulden Cussen alias het Oorcussen.

(Naar een aquarel berustende in het Stadsarchief)

den volke verkondigd de dag voor het bewuste feest : “Alzoo op morgen 25 dezer, binnen deze stad staet geplant te worden den boom van Vryheid, ende terwylent diergelyke solemnele acten vereysschen de aldergrootste teekenen van vreugd.” Met de gebruikelijke drukdoenerij en het daarbij horend lawaai plantten enthousiaste Franse en Fransdolle vredesengelen aan de voet van de keizerlijke ruïne de boom waarnaar men zogenaamd sedert zolang smachtte. Spijtig voor hem zal hij geen hoge top mogen scheren. Op 29 maart 1793 rollen de Fransen aangevoerd door generaal Thouvenot hun Sans-Culot'se matten op. Er werden met de Vryheidsboom korte metten gemaakt.

Is het veroorloofd het zeer serieus proza dat voorafgaat te laten besluiten met een snuifje geestigheid ? Ziehier dan een van de ontelbare Pierlala-liedjes die de Vlaamse (volkse) litteratuur zo rijk is. Het wordt natuurlijk gezongen op de “stemme” van Komt hier al'bij, aanhoort dees lied. Het is van Pierlala.

KEYSER CAREL UP DEN VRYNDAGSMERCT

Ick singh voor u een aerdigh lied
Van Carel syn pilaer
En van syn beelt. 'k Vergeet het niet.
Voorwaer een eerlyck paer.
Hoerah ! zey Pierlala sasa,
Hoerah ! zey Pierlala.

Hy was gheluckigh in syn staet,
Omringt van vaten wyn,
Ghenoeghen vond in 't Gendtsch ghepraet !
Waer kon hy beter syn ?
Bravo ! riep Pierlala sasa,
Bravo ! riep Pierlala.

Helaes ! Daer quam de Franschman aen,
Een kerel sonder broeck,
En sagh hy keyser Carel staen :
“Dien smut ick in den hoeck.”
Adieu ! sprack Pierlala sasa,
Adieu ! sprack Pierlala.

En Carel vloogh daer up den grondt,
Den suckelaer. Och Godt !
En waer dat schoone standbeeldt stond
Lagh keyser stuck. Kapot.
Vervloekt ! kreet Pierlala sasa,
Vervloekt ! kreet Pierlala.

BIBLIOGRAFIE

- Pr. Claeys, Le Marché du Vendredi, in Pages d'Histoire locale, I, 1885
Pr. Claeys, Les Statues du Marché du Vendredi, La Flandre libérale, 051003
Pr. Claeys, Mémorial de la Ville de Gand, 1902
D. Destanberg, Gent onder Jozef II, 1910
C.-L. Diericx, Mémoires sur la Ville de Gand, II, 1815
V. Fris, Histoire de Gand, 1913
P. Kluyskens, Keizer Karel's Beeld op de Vrijdagmarkt, De Gentenaar, juni 1952
Fr. De Potter, De Vrijdagmarkt te Gent, 1896

M. VAN WESEMAEL

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE – FICHE Nr. 167

Op 24 februari 1900 stelde Paul Bergmans, in de Franse taal, in de rubriek "Burgerlijke bouwwerken – Abrahamstraat Nrs. 13-15 – XVIIIe eeuw (1621)" een fiche op over

DE BERG VAN BARMHARTIGHEID

Men weet dat de inrichting van een eenvormig systeem van Bergen van Barmhartigheid in België dateert van de regering van de aartshertogen Albert en Isabella, en te danken is aan de hardnekkige inspanningen van de Antwerpse schilder en bouwmeester Wenceslas Coebergher (1561-1635), die bij patentbrieven van 9 januari 1618 benoemd werd tot *algemeen opperbeheerder der Bergen van Barmhartigheid*.

Gent was de vierde stad die een dergelijke instelling bezat, na Brussel, Antwerpen en Mechelen. De vergunning van Albert en Isabella dateert van 13 mei 1621.

Bij contract van 2 mei 1620 kocht Coebergher van Antoon Triest, advocaat bij de Raad van Vlaanderen, voor de som van 1600 ponden groot, een groot hotel, *den Dondersteen*, waarvan de hoofdgevel uitgaf in de Meersteeg.

Dit gebouw werd gesloopt en op de plaats werd de Berg van Barmhartigheid gebouwd die een uitgave vergde van meer dan 125.000 florijnen.

Op de gevel staat het jaartal 1621 dat overeenstemt met het optrekken van het gebouw; maar het werd slechts opengesteld voor het publiek op 29 november 1622.

Het is gebouwd in rode baksteen en heeft een lengte van ongeveer 45 m.;